

opr. V 2002

szef Wętkowski

- 255 Gdansk - Wroscza

++

Toruń
"Bat. Śmierci"
Kossak-Głowczewski
Leon

M-1138/1910 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Łossak-Głowacki Leon

Di. II-1138/1910 Tom

Tomii "Batalion Smierci"

I./1. Relacja —

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację

5 1-6

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

1) dot. ks. Ł. Łossak-Głowackiego k. 15.1

V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. 8*

VI. Fotografie *obraz i ikonografii*

11. Materiały uzupełniające releyę: Kossak - Głowczewski Leon

1. Wętkowski Józef, art. "Odszedł... ", "Gdański Przekaz" nr 4/1998, kserokop. k. 1 s. 1
2. Wętkowski Józef, informacja o życiu ks. protata Leona Kossak - Głowczewskiego spisana w lipcu 2001r., mpis oryg. k. 1 s. 2-3
3. Wętkowski Józef, biogram ks. Leona Kossak - Głowczewskiego do cz. 5, "Stow. biograficznego kopiracji pomorskiej" mpis oryg. k. 1 s. 4
4. Wętkowski Józef, biogram Leona Kossak - Głowczewskiego, [w:] Stow. biograficzny kopiracji pomorskiej 1939-1945, cz. 5, Forum 2001, Wyd. Bibl. IAZAK, t. XXXV, s. 75, kserokopia k. 1 s. 5-6
5. A. Liegmann, Dzień forumskiego Fortu VIII, Gdańsk 1983, s. 124-125, kserokop. k. 1 s. 6

Odszedł na wieczną wartę senior kapłanów gdańskich śp. ks. prałat Leon Kossak - Głowczewski

W noc z czwartego na piątego marca 1998 roku zmarł w wieku 96 lat wielce zasłużony dla narodu polskiego i kościoła katedralnego w Gdańsku-Oliwie jego pierwszy polski proboszcz

Był synem rolnika Wincentego Kossak-Głowczewskiego i Marianny z domu Gliszczyńskiej. Urodził się jako piąte dziecko 19 kwietnia 1902 roku w Lamku na Kaszubach

W siódmym roku życia rozpoczął naukę w Szkole Powszechnej w Orliku. Wiosną 1913 roku po zdaniu egzaminów wstępnych zostaje przyjęty do Biskupiego Gimnazjum „Collegium Marianum” w Pelplinie. Po uzyskaniu małej matury wstępuje do Państwowego Gimnazjum w Chojnicach i tam zdaje maturę w 1922 roku. W tym samym roku wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie. Studia seminaryjne filozoficzno-teologiczne ukończył i wyswięcony na kapłana został 27 czerwca 1926 roku jako wikariusz pracował w parafii w Fordonie w latach 1926-1929, potem został profesorem szkół w Toruniu w latach 1929-1939 i wikariuszem parafii św. Jakuba w Toruniu (od 1 września 1939 roku do 6 marca 1940 roku). W Toruniu ks. Leon zaangażował się całym sercem w pracę z młodzieżą szkolną i zakładał harcerstwo oraz Sodalność Marianską przykościelną

Na początku 1940 roku w Toruniu powstał Związek Walki Zbrojnej (ZWZ), do którego należeli byli uczniowie ks. Leona. Sam utrzymywał kontakty z organizacją oraz podtrzymywał na duchu przez drukowanie ulotek na powielaczu. Ks. Leon jako duchowy przywódca został aresztowany razem z innymi członkami ZWZ i osadzony w Fortie VIII w Toruniu dnia 6 marca 1940 roku. Po ciężkich przesłuchaniach w gestapo nie zdradził nikogo i został skazany na obóz koncentracyjny w Sachsenhausen-Oranienburgu. Tam metody SS-manów stosowane wobec więźniów ciężka praca, głodowe racje żywnościowe i znieczamianie doprowadziły go do utraty zdrowia

Pod koniec 1940 roku wyszło rozporządzenie, by duchownych ze wszystkich obozów koncentracyjnych przenieść do obozu w Dachau. Tak ks. Leon stał się więźniem obozu w Dachau i otrzymał numer 22478. Tam sytuacja więźniów była jeszcze gorsza, ks. Leon podpadł na zdrowiu i został przemieszony na blok śmierci, ostatni etap przed komorą gazową i

39 -
krematorium. Cudem jednak uniknął śmierci i dotrwał do wyzwolenia obozu przez aliantów 29 kwietnia 1945 roku

Dzięki gorącej modlitwie więźniów do św. Józefa Kaliskiego, po okresie rekonwalescencji we wrześniu 1945 roku ks. Leon powrócił do rodzinnych stron i został 20 października 1945 roku proboszczem parafii katedralnej p.w. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie, gdzie służył wiernym do przejścia na emeryturę 15 czerwca 1979 roku.

W roku 1957 papież Pius XII mianował księdza Leona Głowczewskiego kapelanem honorowym Jego Świątobliwości, a następni papieże tę godność potwierdzali.

Po przejściu na emeryturę ks. prałat Leon Kossak-Głowczewski nadal, niemal do ostatnich dni życia gorliwie udzielał się w duszpasterstwie parafialnym, ochnie odprawiał spiewane msze święte i spowiadał w konfesjonale zwanym „Szafą Gdańską”.

Archidiecezja Gdańska straciła gorliwego, świętego kapłana, który swoją postawą kapłańską, cierpieniem i doświadczeniem w obozach dał świadectwo służenia Chrystusowi i człowiekowi oraz patriotyzmu.

Głęboko wrył się w serca i pamięć wszystkich tych, którzy się z nim spotkali. Można powiedzieć, że straciliśmy go na ziemi, ale zyskaliśmy Jego orędownictwo u Boga.

Józef Weltrowski ps. „P-strag”

Ks. Prałat Leon Kossak Głowczewski (1902-1998)
 urodził się 19 kwietnia 1902 roku w Lamku na Kaszubach
 powiat Chojnice, jako piąte dziecko w siedmioro-
 rodzeństwa Wincentego i Marii z domu Gliszczyńskiej.
 Pierwszą naukę pobiera w Szkole Podstawowej w Orliku.
 W 1913 roku po zdaniu wstępnych egzaminów został
 przyjęty do Biskupiego Gimnazjum „Collegium Marianum”
 w Pelplinie. Było to jedyne gimnazjum na Pomorzu gdzie
 jeszcze panował duch polski.

Po uzyskaniu małej matury w Pelplinie wstępuje do Państwowego Gimnazjum w Chojnicach, gdzie wstępuje do Sodalicji Mariańskiej i zdaje maturę w 1922 roku. Od 1 października 1922 roku wstępuje do Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie. Na kapłana zostaje wyświęcony 27 czerwca 1926 roku w katedrze Pelplińskiej przez ks. bp. S. Okoniewskiego. Pierwsza msza św. prymicyjna odprawił 29 czerwca 1926 roku w kościele swojej parafii w Leśnie. W lipcu 1926 roku ks. Leon zostaje skierowany do pracy jako wikary w parafii pw. Św. Mikołaja w Fordonie nad Wisłą k/Bydgoszczy.

Za swoją pracę z młodzieżą zostaje powołany na prefekta szkół w Toruniu w latach 1929-1939 i wikariuszem przy parafii Św. Jakuba w Toruniu od 1 września 1939 roku do 6 marca 1940 roku. W tym czasie ks. Leon zaangażował się całym sercem w pracę z młodzieżą szkolną i zakładał harcerstwo, oraz „Sodalicję Mariańską” przy kościełną.

Na początku wojny 1939 roku ks. Leon widząc, że do szpitali napływa coraz więcej rannych żołnierzy WP i cywilów postanawia zgłosić się do jednego z prowizorycznych szpitali wojskowych urządzonego w byłej kaplicy na terenie Szpitala Okręgowego w Toruniu. Ażeby otaczać opieką duchową żołnierzy rannych z terenów Brodnicy i w Bitwie o Toruń.

Na początku 1940 roku byli uczniowie ks. Leona zawiązali Tajną Organizację Wyzwoleńczą. Było ich około czterdziestu, a wśród nich nauczyciel muzyki który udostępnił powielacz, na którym drukowano ulotki. Niestety jak wynika z relacji działała ona tylko kilka miesięcy, ponieważ wśród spiskowców znalazł się zdrajca. Zaczęły się aresztowania od 4 marca 1940 roku ks. Leon chociaż nie brał czynnego udziału w działalności organizacji został aresztowany 6 marca 1940 roku i osadzony w Forcie VIII w Toruniu. Po ciężkich przesłuchaniach w Gestapo nie zdradził nikogo i zostaje skazany na obóz koncentracyjny w Ssachsenhausen –Oranienburg. Tam metody SS -manów stosowane wobec więźniów, były ciężką pracą, głodowe recesje żywnościowe i znęcanie się doprowadziły do utraty zdrowia. Pod koniec 1940 roku wyszło rozporządzenie, by duchownych ze wszystkich obozów koncentracyjnych przenieść do obozu w Dachau. Tam ks. Leon został więźniem obozu w Dachau i otrzymał numer 22478. Tam sytuacja więźniów była jeszcze gorsza ks. Leon podupadł na zdrowiu i został przeniesiony na blok śmierci, ostatni etap przed komorą gazową i krematorium. Dzięki opaczności Bożej uniknął śmierci. Dotrwał do czasu wyzwolenia przez Aliantów obozu 29 kwietnia 1945 roku.

Dzięki gorącej modlitwie do opatrności św. Józefa Kaliskiego wojska amerykańskie dotarły do obozu i dnia 29 kwietnia 1945 roku o godz. 17.15 nastąpiło wyzwolenie oraz komenda nad obozem przejęła komenda amerykańska.

Po okresie rekonwalescencji u wyzwolicieli ks.. Leon pierwszym transportem w wrześniu 1945 roku wraca do rodzinnych stron. Zgłasza się do diecezji gdańskiej i chełmińskiej a od 20 października 1945 roku obejmuje parafię Katedralną pw. Trójcy Świętej w Gdańsku-Oliwie do czasu przejścia na emeryturę 15 czerwca 1979 roku.

3

W latach 1946-1978 ks. Leon Kossak Głowczewski należy do grona Konsultorów Diecezji Gdańskiej. We wrześniu 1978 roku został mianowany Kanonikiem Gremialnym Kapituły Katedralnej Gdańskiej, pełniąc w niej urząd prałata, dziekana, a następnie penitencjarza. Przez wiele lat ks. Prałat Leon był przewodniczącym Wzajemnej Pomocy Kapłańskiej i diecezjalnym referentem duszpasterstwa emerytów i rencistów.

W roku 1957 Papież Pius XII mianował ks. Leona Kapelanem Honorowym Jego Świątobliwości, a następnie Jan XXIII, Paweł VI, Jan I i Jan Paweł II tą godność potwierdzili.

Po przejściu na emeryturę ks. Prałat Leon Kossak Głowczewski nadal niemal do ostatnich dni życia gorliwie udzielał się w duszpasterstwie parafialnym, ochnie odprawiał śpiewane Msze Św. i spowiadał w Konfesjonale zwanym „Szafą Gdańską”.

Archidiecezja Gdańska straciła gorliwego i świętego kapłana. Który swoją postawą kapłańską, cierpieniem i doświadczeniem w obozach dał świadectwo jak służyć Bogu-Ojczyźnie i Ludziom.

Zmarł 5 marca 1998 roku i został pogrzebany na cmentarzu w Gdańsku Oliwie z wielkimi honorami oddanymi przez duchowieństwo i wiernych z całej diecezji Gdańskiej.

Józef Weltrowski

Józef Weltrowski „Pstrąg”

Gdańsk lipiec 2001r.

1/ Biogram oparłem na własnych rozmowach relacji siostry zakonnej Teodozji Marek oraz Aldona Klechan, opisujący w miesięczniku katolickim „Nasza Wspólnota” Nr 2, 3 i 4 1998 r. pt. „Boże Narodzenie”.

2/ Książka „Więzień Toruńskiego Frontu VIII” autora Alojzego Liegman, wydanie ZK-P Gdańsk 1983 r.

Wpłynęło dnia 16.07.
Ldz. 2644 RED SI. 5 / POM
2001

4
Kossak-Główczewski Leon, ksiądz (1902–1988); współzałożyciel konspiracyjnej organizacji „Bataliony Śmierci za Wolność” w Toruniu.

Urodzony 19 IV 1902 r. w Lamku pow. Chojnice; jeden z siedmioroga dzieci rolnika Wincentego i Marii z d. Gliszczyńskiej. Szkołę powszechną ukończył w Orliku. Od 1913 r. po egzaminach wstępnych, uczeń Collegium Marianym w Pelplinie. Po małej maturze, kontynuował naukę w Państwowym Gimnazjum w Chojnicach (wstąpił do Towarzystwa Tomasza Zana i Sodalicji Mariańskiej), gdzie w 1922 r. zdał maturę i wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie. Dnia 27 IV 1926 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Skierowany do pracy duszpasterskiej jako wikariusz parafii św. Michała w Fordonie (1926–1929), potem prefekt szkół w Toruniu i wikariusz parafii św. Jakuba (1929–1939), był zaangażowany w pracę z młodzieżą, zakładając harcerstwo i Sodalicję Mariańską.

Od pierwszych dni okupacji udzielał posługi duchowej rannym w prowizorycznym szpitalu-kaplicy Szpitala Okręgowego w Toruniu. W listopadzie 1939 r. współdziałał w powstaniu konspiracyjnego pisma „Za wolność”, drukowanego na maszynie dostarczonej przez Zygmunta Moczyńskiego, byłego nauczyciela muzyki w Państwowym Seminarium Nauczycielskim w Toruniu. Dnia 6 III 1940 r. aresztowany wraz z innymi członkami „Batalionów”, „Grunwaldu” i Komendy Obrońców Polski w Toruniu, osadzony w Forcie VIII. Po ciężkich przesłuchaniach (nie wydał nikogo) wywieziony do Stutthofu, Sachsenhausen-Oranienburg i Dachau (nr oboz. 22 478). W bloku Śmierci doczekał jednak wyzwolenia przez aliantów 29 IV 1945 r.

Po rekonwalescencji, we wrześniu 1945 r. wrócił do Polski. Z dniem 20 X 1945 r. objął parafię katedralną św. Trójcy w Gdańsku-Oliwie i jej proboszczem został do przejścia dnia 15 VI 1979 r. na emeryturę. Od 1957 r. szambelan papieski. Ks. Prałat, pierwszy polski proboszcz w Gdańsku zmarł 5 III 1998 r.; spoczywa na cmentarzu w Gdańsku-Oliwie.

APAK: Kartoteka Insp. Toruń; Gajdus W., *Nr 20998 odpowiada*, Pelplin 2001, s. 288; Liegmann A., *Wieżień Toruńskiego Fortu VIII*, ZK-P. Gdańsk 1983; Szews J., *Udział harcerzy i filomatów pomorskich z okresu zaboru pruskiego w walkach o niepodległość Polski*, opr. sygn. B-86; Klechan Aldona i Marek Teodozja, „Nasza Wspólnota” 1998, nr 2–3.

Kossak-Główczewski Leon

Józef Weltrowski

LOS TADEUSZA ZAŁANOWSKIEGO WEDŁUG RELACJI
KSIĘDZA LEONA KOSSAKA-GŁÓWCZEWSKIEGO 6

Po czteromiesięcznym pobycie w Forcie VIII i przesłuchaniach na gestapo 6 lipca 1940 r. wywieziono nas do Sachsenhausen. W grupie znaleźli się Tadeusz Załanowski, zdaje się podoficer Wojska Polskiego. Już w czasie drogi eskortujący nas esesman namawiał go do wyskoczenia z jadącego pociągu, bo — jak mówił — „już nigdy nie wrócisz do swoich”. Wiadomo było, że chce go zastrzelić w czasie próby ucieczki.

Po przybyciu do obozu komendant transportu przekazał nas Lagerführerowi zwracając mu uwagę na mnie jako jedyne księdza w tej grupie oraz na Tadeusza Załanowskiego z wyjaśnieniem, że jest skazany za zerwanie chorągwi ze swastyką. Odtąd nie było dnia, żeby Tadeusza Załanowskiego nie poddawano przemyślnym szykanom i torturom.

Pewnej nocy, gdy leżał obok mnie zmaltretowany, zwierzył się, że każą mu się powiesić i zapowiedzieli, że będą go męczyć tak długo, aż to uczyni. Poradziłem mu, aby się wyśpowiadał i był gotowy na wszystko. Wskazałem księdza z tran-

124

*Alojzy Siemom, księżem
topim skiego Fortu VIII, Golenie sk
1983*

sportu lubelskiego, który wysłucha jego spowiedzi. Uczynił, jak mu powiedziałem.

Następnego dnia męczono go całe przedpołudnie, ale nie uległ namowom popełnienia samobójstwa. Po przerwie obiadowej znęcano się nad nim dalej, aż stracił przytomność. Wtedy powieszono go w małej komórce przeznaczonej na skład narzędzi. Ogłoszono potem w całym bloku, że jeden z więźniów się powiesił. Z obłudną troską kazano nam pooddawać wszelkie sznurki, nawet sznurowadła, aby nikt nie mógł uczynić tego samego.

IV/1. Korespondencja dotycząca ks. Kossak -
- Głowackiego Leonarda

1. List do Fundacji z 16.09.2007 do
prof. J. Szilimge, mpis, kserokop. k. 15, 1

Toruń, 16 IV 2007 r.

Szanowny Panie Profesorze !

W Archiwum niestety brak jest dokumentów, które pozwoliłyby ustalić dokładną datę aresztowania ks. Leona Kossaka - Głowczewskiego, ur. 19.IV 1902 r. Datę 6 III 1940 r. podaje autor biogramu Józef Weltrowski na podstawie relacji siostry zakonnej Teodozji Marek, autorki artykułów o Księdzu. Za aresztowaniem w marcu 1940 r. przemawia fragment relacji księdza opublikowany w książce Alojzego Liegmanna pt. „Więzień toruńskiego fortu VIII „ (Gdańsk 1983 r.), gdzie na str. 124 ks. Kossak- Głowczewski pisze :
„ Po czteromiesięcznym pobycie w Forcie VIII i przesłuchaniach na gestapo 6 lipca 1940 r. wywieziono nas do Sachsenhausen”. Stamtąd został przeniesiony do Dachau, gdzie przebywał do wyzwolenia obozu przez aliantów 29 IV 1945 r. Brak daty przeniesienia Księdza do Dachau. Autor relacji jedynie podaje, iż stało się to po ogłoszeniu, pod koniec 1940 r., rozporządzenia władz niemieckich, by duchownych ze wszystkich obozów koncentracyjnych przenieść do Dachau.

O tym, że ksiądz Kossak był w obozie koncentracyjnych Stutthof pisze ks. Wojciech Gajdus we wspomnieniach pt. „ Nr 20996 opowiada „ (Toruń 2001 r.) str. 288 : „ Przeżył fort VII, Stutthof, Oranienburg, Dachau „ . W Archiwum w teczce problemowej zatytułowanej „ Obozy” znajduje się lista więźniów Stutthofu, którzy żyli w 1968 r. Na tej liście figuruje nazwisko księdza Leona Kossaka - Głowczewskiego. Brak jest jednak informacji kiedy był więźniem tego obozu. Nieprawdziwa jest informacja o uwięzieniu w Forcie VII. Chyba za pewną można przyjąć informację, że z Fortu VIII w Toruniu został skierowany do Sachsenhausen, potem do Dachau.

W związku z licznymi wątpliwościami zwrócić się do autora relacji o ks. Kossaku z prośbą o uzupełnienie informacji w oparciu o posiadane dokumenty.

Z poważaniem

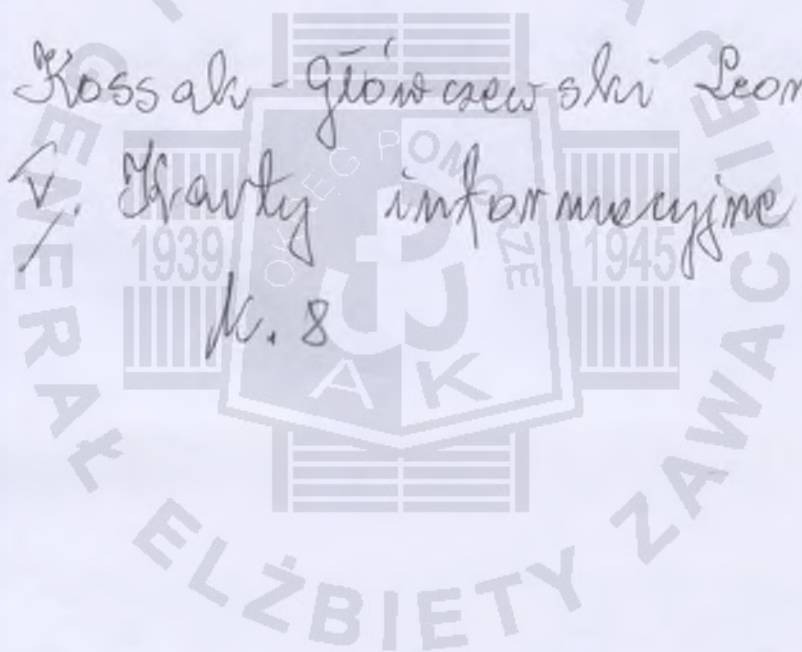
Elżbieta Skerska

Skwerende die p. prof. Szilimpe -
- ustalenie daty areszt.; pobytu w
obozach konc.

T: 1138/1910 Pom.

Towar

Kossak - Główny Leon
V. Harty informacyjne
K. 8

nr. 11220 - Jonevi A
Głowiński Leon ks.
prefekt szkół townskich
współzałożyciel "Patrolu Śmierci" i "otwór",
później kierownik; twierdzi, że pełnił myśliwskie
obowiązki kapelana; wiosną 1945 przebywał w Forcie VII
Wardzięcowa 2, z dziejami wielu oporów...
Rocz. 101. 15 s. 57, 61
(na podstawie K. Ochłanowskiego)

KP-94

GEÓWCZEŃSKI

TORUN 2
'BAON ŚMIERCI'

GEÓWCZYŃSKI LEON
Ksiądz, prefekt sił od Torunia

1/1/4 Janowski, Gestapo, s. 76

FUNDACJA

TORUN³

„BATALION
ŚMIERCI”

GLEWCEHSKI LEON

ks.

1030 1945
Cedonki 112, Chojnice, uczestnik
konspiracyjnej organizacji niepodległościowej
„Batalion Śmierci” w Toruniu.
Mieszkaniec obozu koncentracyjnego

11/95 - Światy Maryi, Ułkwań harc. i fot. ... s. 11, 14
APAK - Opracowanie B/86

ks. Głównowski Leon

Ks. GŁÓWCZEWSKI LEON, ur. 19 IV 1902 r., wyśw. w 1926, prefekt szkół toruńskich. Przeżył fort VII, Stutthof, Oranienburg i Dachau aż do wyzwolenia.

zob. ks. Wojciech Gajdus,
nr 20998 opowiad., Toruń 2001,
s. 288 (bibl. FAJAK)

Torun 5

++
ks. Gossak-Główniewski
Leon

Nota biograficzna

zob: "Biuletyn" Fundacji nr 2/98

482. III 101

a

Torun

Bataliony Śmierci
za Wolność
Pomorze

++
KOSSAK - GŁOWCZEWSKI Leon
ksiądz 1902 - 1988 współzałożyciel konspir.
organizacji „Bataliony Śmierci za Wolność”
w Toruniu. Posługa duchowa rannym
w szpitalu w Toruniu. Wydawanie pisma
„za Wolność”. Aresztowany III 1940
osadzony w forcie VIII. Przesłuchania,
oboz Stutthof, Sachsenhausen - Oranien-
burga, Dachau. Blok śmierci. Wyzwo-
lony przez aliantów. Rel. J. Weltrowski
Zob.

Słownik Biograficzny Konspiracji
Pomorskiej 1939 - 1945 część 5
Fundacja „Archiwum Pomorskie Ak”
str. 74, 75 Toruń 2001

DRut
2003

ks. Kossak - Górniewski
Leon

Toruń 7
Batallion
Śmierci

biogram

zob. pr. mgr. K. Berszyński, Poza aliochi-
org. kasp. w m. Toruni ... s. 70
(bibl. Inst.)

Wz. X1104

Zob. Kossak - Głowczewski Leon
ks. Głowczewski Leon

Tomi
„Batalionu Śmierci”

8

Szkolny prefekt, jeden z twórców
„Batalionu Śmierci”, kapelan organizacji

Zob. pr. mjr L. Besszyńskiego, Poznańskie
org. komp. w m. Tomiu ... , s. 58, 65, 70.
(bibl. Fund.)

ELŻ. X11104

Kossak-Głowczewski Leon

